

З вялікім удзімам праходзіць падліка ў устаноў культуры рэспублікі. Дзеянні ад шчырага сэрца адлюсьць у пазыку. На здымку: артысты Гомельскага...

ПАДЛІКІ СЭРЦА

Сяброўская гутарка побач гучыць. Я ліст падлікі на пазыку трымаю. І думаю так: Як усё падлічыць. То доўгі не маю. Прад Радзімаю маю. Яна-ж прыгалабула змалку Як след. Ад ворагаў абараніла. Яна-ж за руку Мые вынесла ў свет. Мараў мяне акрыліла.

ДЛЯ ШЧАСЦЯ

Хораша ў Мінску вясенняй раніцай. Цікава, прымяна наглядзець, як працягваецца вялікі горад, як тысячы рабочых людзей спяшаюцца на свае пасты. Перапоўнены трамвай, тралейбусы, аўтобусы. Увесь гарадскі транспарт працуе на поўную нагрукі, на кожным прыпынку цібе сустракаюць прыветлівыя твары простых, дзелавітых савецкіх людзей, якія ведаюць свае абавязкі і выконваюць іх лепш і лепш з кожным днём.

Мне вядомы Мінск з дванаціх гадоў. Глухі правінцыяльны горад, ён рос і адбудоўваўся ўжо і тады. Я памятаю пасляваенны Мінск, разбураны, знішчаны, разбіты, горад пакутлік, які мабыць пасля...

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 21 (1088)

Субота, 19 мая 1956 года

Цана 40 кап.

За глыбокае адлюстраванне жыцця

Савецкая літаратура ўнесла вялікі ўклад у духоўную скарбніцу свайго народа. Многія кнігі адлюстравалі высокую годнасць падручнікаў жыцця. Чытаць палібуі іх за адлюстраванне рэчаіснасці з пазіцыі камуністычнай ідэянасці, за высокую мастацкае ўзнаўленне характэрнаў, дум, побыту будаўнікоў камунізма, за праўдзінны паказ нашай барацьбы, перамог і цяжкасцей.

Імя патрэбы пералічыць літаратурных герояў, якія сталі спадарожнікамі ў жыцці і працы нашага сучасніка. Яны шырока вядомы не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі.

Нас радуе, што срод гэтых герояў ёсць вобразы, створаныя і беларускімі пісьменнікамі. А каго на-спраўдзіму не ўспэвае факт, што творы беларускіх аўтараў можна сёння ўбачыць у вітрынах венгерскіх, чэшскіх, кітайскіх, польскіх кнігарняў. Ад шчырай душы мы дзелімся сваімі адбыткамі з замежнымі сябрамі, якія будуць новае жыццё.

Аднак было-б непраўдзіма толькі захапляцца поспехамі і не бачыць істотных недахопаў, якія ўдасціны сённяшняй нашай літаратуры, у тым ліку і беларускай. Цяжка паглядзець на гэтыя недахопы, высветліць іх прычыны і прыняць усе неабходныя захады, каб ад іх пазбягнуць.—такія задачы настаўлены перад пісьменнікамі самім жыццём.

Уся гісторыя савецкай літаратуры вучыць, што сапраўдны папярэднік для яе з'явіліся творы, якія былі створаны аўтарамі ў выніку глыбокага вывучэння рэчаіснасці. Прыносячы з сабой у літаратуру новыя самабытныя вобразы, раскрываючы новыя старонкі жыцця, даючы адказ на хваляючыя пытанні сучаснасці і дапамагаючы такім чынам зразумець і асэнсаваць глыбінныя працэсы, якія адбываліся ў рэчаіснасці, такія творы заўсёды захаплялі чытача дасканаласцю мастацкай формы, убагачалі яго духоўна, акрылялі на падвільгі ў ім пшчына народа.

У апошнія гады, нягледзячы на рост кніжнай прадукцыі, такіх твораў стала з'яўляцца ўсё менш. Пачалі пераважаць творы пасярэдныя, нічым асаблівым не прыкметныя, у якіх жыццё малавалася спроста, паверхова і шэйкава. Зразумела, нехта патрабаваць, каб кожны твор быў пэўнага. Але разам з тым, нехта не трымаючы тым, што многія творы праходзіць міма ўвагі чытача, не пацікаўся нікага сіле ў яго памяці, нічога яго не вучаць.

Невыпадкова, што наша партыя, якая надае савецкай мастацкай літаратуры вялікае значэнне ў справе камуністычнага выхавання працоўных, аддала на сваім XX з'ездзе многа ўвагі абмеркаванню становішча сучаснай літаратуры. Партыя зярнула да пісьменнікаў з заклікам—стаць бліжэй да жыцця, не міравацца з непраўдзівым паказам рэчаіснасці, весці рачунку барацьбы як супраць спроб закіраваньня, так і супраць спроб зняважыць, ахапіць гістарычныя заваяванні савецкіх людзей.

Партыя прыняла і шчыра сказала народу праўду пра куль асобы І. В. Сталіна. Задача пісьменнікаў—глыбока разабрацца ў тым, якую шлоду прынес куль асобы нашай літаратуры. Справа, зразумела, не толькі ў тым, што з'явілася многа твораў, якія стваралі вакол І. В. Сталіна аэроў выключнага чалавека, узва-

лічвалі яго асобу, прыпісвалі яму ўсе поспехі, дасягнутыя нашым народам у будаўніцтве камунізма. Карані куль асобы ў літаратуры ідуць значна глыбей.

Вядома, напрыклад, што значэнне таго ці іншага мастацкага твора залежыць ад яго ідэянасці, ад таго, наколькі пераканальна і ўсебакова раскрывае ён жыццёвыя сувалі і супярэчнасці, наколькі глыбока разабрацца аўтар у жыцці, якое ён малюе. Куль асобы ўстаўляе ў супярэчнасці з гэтымі патрабаваннямі мастацкай творчасці, ён адштурхоўвае пісьменніка ад вывучэння жыцця, вывадаў іх ад неабходнасці вытлумачаць сродкамі мастацтва яго тэндэнцыі і супярэчнасці, спрымае распаўсюджванню абмежаваных густаві і запатрабаванні, ператварае аўтара з першакрыніцай некантраляваных пластоў жыцця ў ілюстратара агульнавядомых папярэднікаў.

Зразумела, усё гэта не магло не адбывацца на сувалі літаратуры з жыццём, спрымае аддаленню ад хваляючых працэсаў сучаснасці. Не атрымлівалі належнага ацэнку беканфіктыўны і закіраваныя творы, у якіх рознастайнасці і багатае жыццёвыя палажэнні, самабытасць чалавечых характараў прынесілі ў аэроў заучаным дагмам і літаратурным схемам. Вобразы савецкіх людзей у такіх творах у параўнанні з іх жыццёвымі пратэтыпамі аказваліся абедзенымі, духоўна абмежаванымі, пазбавленымі вялікіх пачуццяў і страпелі.

У мастацкай творчасці атрымалі распаўсюджванне сюжэтныя схемы і літаратурныя штапы. Асабліва гэта прыкметна на драматычных творах. Часта заражэна, што адкрыты анім аўтарам драматычнай сітуацыя велікі хутка ператвараецца другі драматычна ў штап. Гэта зніжае цікавасць гледача да твора, бо ўжо на першай дзеі ён можа выказаць, які будзе развіццё палэі і чым яны скончацца. З аднаго драматычнага твора ў другі вандралі дзякуючы канфіктыўнамі паміж дыратарам-кансерватарам і вынаходнікам-наватарам, канфікты ў сьмяі адказнага савецкага работніка паміж ім і яго асталай жаной. Справа, зразумела, не ў тым, сустракаюцца ці не ў жыцці такія з'явы і такія людзі. Дронна тое, што жыццё ў такіх творах пачынае здавацца аднастайным, стандартным і шэйкавым.

Літаратурная крытыка, якая павінна быць вядучым змагаром за ідэянасць, жыццёвую праўдзіннасць і мастацкую дасканаласць літаратуры, часта аказвалася не на вышніх сваіх задач. Замест ажыццяўлення на справе непахіснага прыняцця сацыялістычнай аэтыкі, які абавязвае вартасць кожнага твора праверыць жыццём, крытыка ішчы раз займалася беспыдлымі дэсуспсіямі, вынаходніцтвам літаратурных рэцэптаў.

Усе, што соцыяць да літаратуры, павінна размова аб тым, якім павінен быць ідэальны літаратурны герой, у якіх прапярных можна паказаць адмоўнае і стаючыя. Сама пастаўка такой праблемы, разлічаная на раменіка, якому нічога не абходзіць сканструаваць мастацкі твор, не даючы сабе працы глыбока вывучыць жыццё, з'яўляецца зняважлівай для сапраўднага літаратара. Мастак, які глядзіць на сваё дзейнасць як на сродка служэння грамадству, заўсёды гаворыць тое, што лжыць у яго на сэрцы, а не тое, што вымагаецца нейкай літаратурнай схемай.

Перагарнае значэнне для літаратара, які хоча глыбока разабрацца ў рэчаіснасці, а не задавальняцца тым, што лжыцца на яе паверхні, мае аэвалюцые марксісца-ленінскай тэорыі. Непыхіснае явіма пісьменніка паказаць жыццё такім, яким ён яго бачыць. Але каб умець паглядзець на станючае і адмоўнае ў рэчаіснасці з вышнімі той вялікай мэты, у ім якой жыць і працуе савецкі народ, трэба ўзброцца перадавым светапоглядам, ведаць законы, па якіх развіваецца і рухаецца грамадства. Інакш можна заўважыць і адлюстравачь выпадковае ў жыцці і ўпусціць істотнае. Добра сказаў у свой час акадэмік І. П. Паўлаў: казі ў галаве няма ідэі, вочы не бачаць фактаў.

Імяна яўненне вызначыць сапраўднае месца той ці іншай з'явы ў рэчаіснасці прыводзіць некаторыя пісьменнікі да таго, што яны малявалі яе выключна рухавымі фарбамі аб неперамна раздувалі адмоўнае, заўважалі толькі змрочнае ў нашым жыцці. Ці трэба гаварыць, што ні тое, ні другое, абрама шкоды, нічога іншага прынесці не можа.

Творчы аб набліжэнні пісьменнікаў да жыцця, трэба мець на ўвазе не толькі іх камандзіроўкі ў калгасы, на заводы, у навуцальныя ўстановы і г. д. на зборанню матэрыялу для сваіх будучых твораў. Дронны ўдзельнік жыцця той літаратар, які, трапіўшы, скажам, у калгас, добраасмелена запісавае ўсё, што бачыць вакол сабе, і не ўмее па-сапраўдному разважана, абраўца, любіць, ненавідзець разам са сваімі будучымі героямі. Чым вытлумачаць факт, што ад пісьменніка, які вярнуўся з камандзіроўкі, цяжка быць іншы раз дабіцца цікавага матэрыялу для газет. Няўжо ён нічога такога не бачыў, што заслугоўвае, скажам, патхнёнага нарысу? Няўжо ён, сустрапіўшы ў жыцці чынушу, бюркрата або хабарніка, будзе чакаць, пакуль не выведзе яго ў рамана або аповесці, і не выкарыстае для паказання да аператыўнай формы фэдытона, сатырычнага верша або проста допісу? Ужо некалькі год на пісьменніцкіх столах не знімаецца праблема нарыса, а між тым справа не скрутулася з месца —нарысаў пішацца мала і часта яны велькі нізкай якасці. Вядомы майстры слова лічаць для сабе крыўдлівым займацца гэтым жанрам.

Змагаючыся за высокую, сапраўдную літаратуру, трэба стварыць у рэзкіх друкаваных органах і выдавецтваў атмасферу неапраўчаных адносін да шырш, атраспелых твораў. Вялікую ролю ў стварэнні калектыўнай думкі пра твор яшчэ да яго надрукавання моцна адграць творчыя секцыі Саюза пісьменнікаў. На жаль, у секцыях яшчэ не выкарараны прыяцельскія адносіны, на іх не заўсёды лавуе патрабавальна і шчыра, прыдзівова размова, не зважаючы на асобы. Савецкі народ, які любіць сваю літаратуру і ганарыцца ёй, глыбока зацікаўлена, каб у нас з'явілася больш твораў, вартых нашага гераічнага часу. Наш чытач па-сапраўдному ўмее цаніць кожную творчую ўдачу пісьменніка. Яго глыбока засмучае непраўдзіны, скажоны паказ пмаатраннай савецкай рэчаіснасці. Абавязак пісьменнікаў—напісаць новыя творы, варты вялічынх спраў савецкага чалавека—будаўнікі камунізма. Трэба дамагацца, каб савецкая літаратура была першай у свеце не толькі па багачоў аэмету, але і па мастацкай сіле і майстэрству.

ПАСЛАНЦЫ ГДР У МІНСКУ

Презд у Мінск дэлегацыі народнай палаты Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, якая знаходзіцца ў Савецкім Саюзе па запрашэнню Вярхоўнага Савета СССР. — вялікая паездка ў жыцці працоўных Беларусі. 17 мая мінчане з радзімоў сустралі дарогі гасцей — прадстаўнікоў Германскай дзяржавы рабочых і салдат. У аэрапорце кіраўнік дэлегацыі народнай палаты Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі Іганэс Дэйкам завітаў: — Дарагія беларускія сябры і таварышы! Мы да глыбіні душы расцудылі тым сардэчным прыёмам, які вы тут нам аказалі. Наша паездка не была-б поўназначна, калі-б нам не ўдалося наведаць Беларускую рэспубліку і яе сталіцу Мінск.

Іганэс Дэйкам гаворыць аб той саброўскай падтрымцы, якую аказвае савецкі народ Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы ў будаўніцтве новага шчаслівага жыцця. Ад імя працоўных сваёй радзімы ён запэўніў, што германскія рабочыя і салды шчыра ідуць уперад і змагаюцца за тое, каб уся Германія стала адзінай краінай дэмакратыі, міру і соцыялізма. З аэрапорта гасці, а таксама надзвычайны і поўнамоцны пасол Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ў СССР Іганэс Ке-нінжакіроўска ў горад. Яны ў цікавасцю аглядзілі цэнтральную магістраль сталіцы Беларусі, пабывалі ў Палацы прафсаюзаў, усклалі вянок на помнік загінуўшым воінам і партызанам на Круглай плошчы.

Пабывала дэлегацыя і на Мінскім аўтамабільным заводзе. Яна аглядзела аўтамабільны завод, які выпускае прадпрыемства, аўтамабіль у цэлах, пазнаёмлілася з вытворчымі працэсамі. У знак вестнай дружбы член дэлегацыі Герман Матэры ад імя дэлегацыі пакінуў на памяць аўтавазладом эмблему Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі і набор патэфонных пласцінак з нямецкімі народнымі песнямі.

Вечарам у памяшканні Вялікага ордэна Леніна тэатра оперы і балета адбыўся мітын працоўных горада Мінска, прысвечаны сустрачці з гасцямі.

Выступашыя, — сакратар Мінскага гарадскага Камітэта КП Беларові І. Д. Варшавіцкі, народная артыстка СССР Л. Александровская, дэпутат Мінскага гарадскага Савета дэпутатаў працоўных П. Яцварчынскі, — завіталі, што звычайнае дэлегацыі народнай палаты Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ў Мінску будзе саздзінічаць далейшым умяшаннем дружбы паміж народамі СССР і ГДР.

У заключэнне быў дазвон вялікі канцэрт сімвалі лепшых артыстаў рэспублікі. Учора Фосці прыгавалі змяніцца з устаноўмі культуры сталіцы.

У канцы дня яны выехалі на радзіму.

Гісторыя аднаго выдання „Капітала“ Карла Маркса

У 1885 г. у Гамбургу на нямецкай мове была выдзелена ў чатырох тамах праца Карла Маркса „Капітал“ з прадмовай Ф. Энгельса. Праг год-два чатырохтомнік набыла Мінская гарадская публічная бібліятэка імя А. С. Пшукіна. Многія наведвальнікі бібліятэкі чыталі гэты геніяльны твор, аб чым сведчыць і выпадкова пакінутая запіска ў адным з тамаў. Вядома і тое, што кніжны фонд бібліятэкі неадразавава праверыць ушчыраў, якая забрала „недазволена“ літаратуру. Але малісьменнымі рэзюмэ не валодалі нямецкай мовай, і тады „Капітал“ заставалася на кніжных паліцах.

Найбольш дэталёва праверка энцурму адбылася і кастрычніку 1913 г. Спецыяльным рапартам памочнік кіраўнік канцелярыі мінскага губернатара даносіць: „Сямяі произведена, согласно предписанию в. п. ревизия Минской городской публичной библиотеки им. А. С. Пушкина. Помещение библиотеки занимает три комнаты и, кроме того, имеется два зала для чтения книг. Всего в библиотеке имеется до 17 000 отдельных названий... Книги нами просмотрены и записаны в каталог и обрешены этикетками и озаглажены“. Трэба меркаваць, што работнікі бібліятэкі схавалі працу Карла Маркса. Пасля Кастрычнікай рэвалюцыі чатырохтомнік захаваўся ў архівах.

У час акупацыі Мінска гітлераўскія заахнікі вывелі многа кніг з бібліятэкі і архіваў горада. Было вывезена і каштоўнае выданне „Капітала“. Некалькі год назад частка архіва была вярнута ў Мінск. Сарод іх— чатыры тама „Капітала“ Карла Маркса. Гэтае выданне мае вялікую цікавасць як бібліяграфічная рэдасць.

Н. КАМІНСКІ.

Гастролі артыстаў літоўскага балета

Учора ў Мінск прыбылі артысты Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета Літоўскай ССР. Сарод іх— народная артыстка рэспублікі М. Іозапайтэ, заслужаныя артысты Г. Баніс, П. Баравікас, Г. Куанічус і іншыя.

Вечарам у Акруговым доме афіцэраў адбыўся канцэрт. Мінскаму гледачу былі паказаны фрагменты з класічных рускіх і заходне-еўрапейскіх балетаў і характэрныя танцы.

Другі канцэрт адбудзецца сёння.

К. ГУСЕУ.

Канцэрт дружбы двух раёнаў

Чэрвеньскі і Бярэзінскі раёны Мінскай вобласці размяшчаны побач. Каласнікі гэтых раёнаў часта абмяжоўваюцца вопытамі вырошчвання высокіх ураджаў, падтрымліваюць паміж сабой дружнюю сувязь.

Надаўна ў Бярэзіно прыехаў калектыў мастацкай самадзейнасці Чэрвеньскага Дома культуры. Аб гэтым адразу-ж даведаліся жыхары райцэнтра.

Глядзельная зала Дома культуры была перапоўнена. Канцэрт адбыўся ў хор-дух раёнаў, які выкарыстаў „Марш савецкіх патрыётаў“ Мурадзілі і „Песню аб дружбы“, — гаварылі яны.

Неманеэ самадзейнага кампазітара Шумаскага. Затым выступілі чытальнікі, салісты, а таксама танцавальныя калектывы раённых дамоў культуры.

ПАЛАЧАНСКАЯ сельская бібліятэка

Маладзечанскага раёна абслугоўвае сем населеных пунктаў, якія ўваходзяць ў склад калгаса імя Я. Купалы. Амаль усе каласнікі з'яўляюцца чытачамі. У гэтым аэслуга не толькі бібліятэкара К. Філіпавіч, але і партарганізацыя калгаса. Камуністы абмяркоўваюць пытанні работы бібліятэкі на сваіх сходах. Усе масавыя мерапрыемствы бібліятэкі звязаны з задачамі, якія стаяць перад калгасам.

Вось як, напрыклад, быў праведзены ў мінудлым годзе вечах жывёлаводства, аб якім а вялікай пеланьні успамінаюць каласнікі.

Жывёладоўца ў калгаса імя Я. Купалы тады яшчэ не было. Высокадаходнай галіной гаспадаркі і значна адсталая ад вытворчых паказчыкаў іншых калгасаў раёна. Бібліятэка вырашыла аказаць каласнікам сваю пасильную дапамогу.

Пытанне аб правядзенні вечара абмяркоўвалася на сходзе каласнай партарганізацыі. Камуністы гарача падтрымалі бібліятэкара. Спадбадзас гэтая думка актыўна калгаса і жывёлаводства.

Падрыхтоўку вечара пачалі з прапагандаў кнігі і брашуры на пытаньнях жывёладоўчай сарод дзяржавы і каласніцы. Сіламі інтэлігентных прадзіяўска гутаркі, калектыўнае чытанне кніг і брашур, кансуляцый для чытачоў, якія рыхтаваліся да выступленняў.

На вечах, аб якім шырока паведамлілі ўсім каласнікам, былі запрошаны лепшыя дзяржа Маладзечанскага раёна дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Алена Бельская з калгаса „Светлы шлях“ і жывёладоўца суседняга калгаса „Сталінская праўда“.

НА НОВЫМ ЭТАПЕ

У прызначаны дзень у клуб сабралася больш 200 каласніц і калгасніцаў. Прышлі настаўнікі шкولى, зоатэхнік, агроном. Задоўга да сходу прыехалі з калгаса Алена Бельская. Яна аглядзела фармы і пагатуралы за жывёлаводам калгаса.

Пасля заклада старыні калгаса т. Кішчэўскага выступілі жывёладоўцы. Яны па-гаспадарска абмеркавалі вынікі работы, унеслі многа каштоўных прапановаў. З асаблівай цікавасцю слухалі прысутныя выступленне Алены Бельскай, якая выказала на спаборніцтва жывёладоўцаў калгаса. Дзяржа Я. Шчафаловіч, адказваючы на гэта, заявіла, што жывёладоўцы калгаса імя Я. Купалы прымаюць выклік і будуць імкнуцца абганіць калгас „Светлы шлях“. У заключэнне выступіла бібліятэкар К. Філіпавіч і расказала аб навіках літаратуры па жывёладоўству. Вечах закончыўся вялікім канцэртам калектыву мастацкай самадзейнасці Палачанскага сельскага Дома культуры.

Вечах, арганізаваны на ініцыятыве сельскай бібліятэкі, узяў актыўнасць жывёладоўцаў, саздзінічаў павышанню цікавасці калгаснікаў да літаратуры на паваных жывёладоўцаў.

Гэта толькі адна прыклад. А колькі можа зрабіць карыснага, добрага наша інтэлігенцыя, калі яна неперасіда ўключыцца ў работу клубуў і хат-чытальняў!

Цяпер перад культурна-асветнымі ўстановамі рэспублікі стаяць вялікія задачы ў справе паліпшэння лекцыянай прапаганды. Неабходна, каб лекцыянай прапаганда была мэтаакіраванай, канкрэтнай, каб лекцыі чыталіся ва ўсіх населеных

пунктах. У рэспубліцы ўсё большае распаўсюджванне атрымлівае так званы азіны раёны план чытання лекцыяў. Як вядома, у раёне лекцыяную работу праводзяць лектары і дакладчыкі райкомаў партыі і комсамола, раённая аддзела культуры, раённая аддзела Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў. Кожная з гэтых груп раней планавала сваю работу асобна. У выніку атрымлівалася, што большае колькасць лекцыяў прыпадала на бліжэйшыя да раёнага цэнтра населеныя пункты, а ў аддаленых—яны амаль не чыталіся. Апрача таго, кантроль за якасцю лекцыяў ажыццяўляўся разрозненымі сіламі. Існавала пэўная стайнасць у арганізацыі лекцыянай прапагандаў. Пры выным планаванні многія з узказаных недахопаў канчаткова ліквідуецца. Цяпер план зацверджваецца і кантрлюецца райкомам партыі. Гэта дае магчымасць ахапіць лекцыямі ўсе населеныя пункты раёна, значна палепшыць якасць лекцыяў.

Да апошняга часу мала чыталіся лекцыяў па канкрэтнай эканоміцы на паставе перадавога вопыту лепшых калгасаў, саўгасаў, МТС рэспублікі. Большасць лектараў сваю работу ўвядзала з канкрэтнымі задачамі, якія стаяць перад працоўнымі, для якіх чыталіся лекцыі. Цяпер, пры новым планаванні лекцыянай прапагандаў, прыкладваюцца ўсе намаганні, каб у найкарапейшых тэрмін ліквідаваць названыя недахопы.

Азіны раёны план чытання лекцыяў атрымлівае ў нас усё большае і большае прызнанне і ўкараненне ва ўсіх раёнах рэспублікі.

У сельскай маспавасці рэспублікі працуе звыш 115 тысяч настаўнікаў, урачоў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі і інжынерна-тэхнічных работнікаў. У лекцыянай-жа работе ўдзельнічае толькі нямногім больш 29 тысяч чалавек. Удзел інтэлігентных у работе культуры-асветных устаноў, вядома, не павінен абмяжоўвацца толькі лекцыянай прапагандай. Інтэлігенцыя можа і павінна актыўна запмагаць работу клубуў, хат-чытальняў, дамоў культуры, бібліятэкаў.

Аднак у раздз раёнаў рэспублікі (Балобуцкі, Салопіцкі, Манаўцкі, Лягоўскі, Палешанскі, Свідзельскі і іншыя) інтэлігенцыя да ўдзелу ў работе культуры-асветных устаноў прыкладвае слаба.

Трэба прымаць, што Міністэрства культуры БССР яшчэ недастаткова абавязвае і распаўсюджае перадавы вопыт работнікаў культуры. У нас мала выпускаецца метадычнай літаратуры і наглядных запаможнікаў для дамоў культуры і бібліятэкаў; не наладжана шырока шэфства над мастацкай самадзейнасцю з боку работнікаў тэатраў, кансерватарыяў, філармоні, тэатральнага інстытута і музычных вучылішчаў. Трэба палепшыць справу падрыхтоўкі і выдання рэпертуарнай літаратуры і музычных твораў для мастацкай самадзейнасці.

Мы павінны наладзіць сваю работу так, каб з гонарам выканаць рашэнні XX з'езду КПСС аб ператварэнні ўсіх культуры-асветных устаноў у аполныя пункты партыйных органаў па прапагандзе рашэнняў партыі і ўрада.

Ф. КУКУШКІН,

начальнік Упраўлення культуры-асветных устаноў Міністэрства культуры БССР.

Важны крок СССР

Гэты тыдзень прынес усім прыхільнікам міру вялікую абнадзёваючую вестку. Савецкі ўрад, жадаючы ўнесці новы ўклад у справу разабрэння і забеспячэння міру, прыняў рашэнне — правесці да 1 мая 1957 года скарачэнне колькасці ўзброеных сіл Саюза Савецкага на 1,200 тысяч чалавек. Расфарміроўваецца 63 дывізія і асобныя бригады, частка вайсковых вучылішчаў Савецкай Арміі, ставіцца на кансервацыю 375 баявых караблёў ваенна-марскага флоту.

Што можа болім пераканальна сведчыць аб мірнай палітыцы нашага ўрада, як не гэтае рашэнне? Хо і цяпер нічога нема сумняваюцца ў шчырасці нашых міралюбівых імкненняў? Хіба толькі тыя, хто не жадае змянічаць міжнародную напружанасць, для каго гонка ўзброенняў прыносіць неадзіночны багачы. Яны нічога будучы нямаюць атручваю міжнароднаму атмасферы, нямаюць выдумляць розных версій наконт „камуністычнай небяспекі“, толькі-б на нейкай час прадоўжыць стан „халаднай вайны“. Але такой палітыцы прыходзіць канец. Нашы дзеянні па аэслабленню міжнароднай напружанасці працякалі ад „халаднай вайны“, і ён пачынае трашчаць і развалывацца. Вяна гэтага года, багатая подыхамі мірнага характара, што зыходзілі ад Саветаў Саюза, стала вясной вялікіх надзей чалавечтва. З іх да простых людзей розных нацый і розных пал

У рэпертуар аматараў мастацкага чытання

А гудок гудзеў...

АПАВЯДАННЕ

Гудок гудзеў прадзядна, залівіста. Хоць да горада, можна сказаць, больш пачы кілометраў, а ён даносіцца ў вёску, у хату Максіма Тэа, быццам востра-за-за дуга. Гудок кожны дзень будзіць Максіма, кліча да працы, туды ў дэпо, дзе паліца горан, дзе Максім праз увесь дзень, закасаўшы рукавы, гвазды молатам па распаленым, іскрыстым жалезе...

Максім—малды і дужы, ужо тры гады, як ажаніўся, заўсёды надганяе сваю маладую жонку Юстыну, каб хутчэй згатава- да яму снеданне. Жонка тонкая, як тычка, а гледзеватым тварам і к таму яшчэ гнуса- вая, не вельмі спяшаецца са снеданнем— пазыхае, вохкае, пачухвае патыліцу пад хусткай і ўсё ніяк не збяроўца з думкамі, а чаго пачаць. За ташклявасць, ды не толькі за гэта, людзі ў вёсцы прызвалі яе «сухадкай». У гэтым слове змяшчаліся і ташклявасць і скупасць. Юстына была скупая. Прыкарашвалі Юстыну вылікія дэманшэрыя вочы з густымі чорнымі брова- ми. Мусіць некалі юнак Максім пенаро- дам ганюў у іх больш, чым троба, і гэта вырашыла яго лёс.

Максім—цірапны чалавек, ён любіць сваю Юстыну, толькі часна паспрачаюцца з ёй праз гэта, як ён кажа, паскунаў «скупасць». Пойдуць у пацелю ў горад— троба-ж купіць тое-сё—трасны трымае пры сабе жонка. Няхай трымае, яно можа і дзеш, бо, як сустрапецца Максім з дру- бамакі, тады... што тады?—Можа загуляць казак, і гроншыкі—кшч з кіпані. Гэта ўжо не раз было... Няхай яна ляжаць запалу- хай у Юстыны. Не хочацца мець з бабай казатні. А то як загнусаць, хоць ты ўдзякай на край свету. І самае непрыемнае для Максіма тое, што жонка праз сваю гнусаваць словы «можна» і «няможна» вымаўляе ў нос: «можна» і «няможна». Гук «ж» недзе застрае ў нос, ніяк не злятзе на язык.

— Я табе не раз казала і кажу, ці-ж так мана? Людчыкі казачка да казачкі, а ты... Ці-ж мана так?
Максім апрапае шыньель чыгуначніка, надае чорную, суконную шапку і маўчыць. А яна ўсё заіваецца гнусама:
— Ой, божа, ці-ж так мана?
Максім, не спяшаючыся, змерыць па- вольным зрокам сваю сужанку і пверда, з прысмаком сказаў:
— Можна!
— Не, няможна! Я табе кажу, што ня- можна...
— А я табе кажу—можна!—гунне Мак- сім нагой і выйдзе.

Але гэтак тупанне для Юстыны глуп- ства. Наадварот, людзі кажуць, што яна Максіма падарала пад чаравік. Таюга жылістага кавала ды таякая сухаекая му- ха. Чаго не бывае на свеце!
Максім карыстаецца на рабоце вялікай пашанай у таварышаў і ў самага началь- ніка дэпо. Ён кожны раз к новаму году ат- рымае пахвалу і прэмію. Яго рука яшчэ не ведала няўдач пры станку. Ён рады, што робыць з усімі, што яго працуюць дзень займае сваё месца ў агульным спа- робніцтве, і месца немагло. Вось чаму ра- дасны Максім!

Ён нагаводзіцца молатам за ўвесь дзень, прыходзіць дахаты, памыцца, сядзе веча- раць, уздышы хлопчыка на калені, і рас- казвае вайбей Юстыне, як ён выкоўваў нейкую вялікую шрубку і хоць гэта было цяжка, але ён яе зрабіў.
А жонка нібы слухае, нібы не, а потым плаксівым голасам як пачне выводзіць сваё:
— Ты там шрубку робіш, табе што, а ў мяне востра курцыя недзе згінула, шука- ла дзень дзень і няма.
— Курцыя?
— А што табе курцыя? Яечкі, нябось, любіш...
Максім ніякава махне рукою і скажа:
— Цфу! Курцыя... Ші парта пра яе так многа бедавача. Можна купіць дру- гую.
— Ага, ты такі багаты, табе ўсё мана... І зноў пайшоў гуляць гэтак «мана».

Максім пачынае шраціць парніваць. Шчокі яго чырванеець, блакітныя, лыпа-

тыя, амаль наўныя вочы наліваюцца зло- сцю, маршчына над пераноссам паглыб- ляецца. Вось зараз ён стукне кулаком па стале, як молатам па кавадзе... Вочы блі- скаюць, востра нешта будзе...

— Спіхнеш ты ці не?!—грыгне Мак- сім.
І вочы яго ярасна заморгаюць, а потым загаманяюць, устаючыся на жонку.
Юстына тут-жа фіць — і анікае ў пя- рэдню.

У Максіма маршчыны разыходзяцца, астываюць шчокі, вочы прымаюць свой папуюнаўны, пчыры выгляд. Ён глядзіць хлопчыка па галаве і вечаць—есць буль- буль з малаком.

Юстына найчасцей для свайго Максіма на снеданне падсмажыць сала або паста- вить збанок з малаком. Рада калі хала- дная мяса — цялічын або бараніны. З сабою на абад Максім заўсёды бярэ кава- лад хлеба і сала, а бараніну — толькі ўвосені.

І вост аднаго разу прыйшло Максіму да галавы, чаму Юстына не падсмажыць яму колькі яечак або не зварыць і не палю- жыць іх на дарогу.

Так аднойчы яшчэ цёмным зімовым ранкам, калі гудзеў гудок, Максім зяр- нуўся да жонкі:

— Юстына, ці яшчэ ў нас бець, ці ня- ма? Чаму ты ніколі не падсмажыш мне? Зварыць таксама можна... Зрабі хуценька, і закушы і пайду. Сёння троба трошкі ра- ней прыйсці...

— А дзе я табе вазьму тых яек? Дзе? Многа ў нас курей? Адна-ж прапала, шу- лая задрпа вуш у кустах... А што я пра- дам на рынку? га? Троба-ж прадаць, ка- нейку якую дабыць...

Максім сваб:
— Падсмажыш ці не?

Юстына, зачырванеўшыся, выйшла на кухню. Максім чакае.

Уваходзіць са скарвародкай Юстына, ста- вить на стол.

Максім бачыць, што падсмажана толькі адно сала.

— А дзе яшчэ?—спытаўся ён.
— Я-ж табе казала...
Максім нахмурыўся.

— А што я прадам? Прадаць троба. Там бець толькі пара яечак.
— Мне два толькі і троба!..
— От, садзіся і еш... Няма яек...
Максім устаў, адным узмахам рукі пры- глядзіў сваю русую чупрыну і сказаў:
— Добра, я пайду пашукаю сам.
І выйшаў у камору.

Юстына закідалася па хаце, засалася, прыкнула: «Вірніца!» Потым рантам пры- круціла япот у лямпе, зрабіла яго, як у газетцы, бо, бачыць, многа газы гарыць.

Недзе бухнулі дзверы; загрукала ў ку- ні, і з усалмачанай русай чупрынай увайшоў Максім, ледзь несучы перад сабой вялікі кошак, поўны яек.

— Гэта што?—бліснуў ён вачыма на жонку.
Юстына маўчала.

— То ты мне нават двух яечак шкаду- еш? Добра, жонка, добра...
І гэтая жонка толькі паспела ахнуць— Максім перавярнуў кошак увярх дном. Белья ледзь—адно ў адно паспылілася на падлогу.

Вялікім пакаваным ботам Максім на- ступаў на іх. «Вось табе! Вось табе! Я ў пабе не варты двух яечак! Вось табе. Я ўсё сілы аддаю, а ты...» І за кожным разам: хрась! хрась!..

Юстына закрыла твар хартухом, уна- ла на локкі і бясцёпна вярталася: «О-о-й... О-о-й... Разбойнік... Разбойнік...»

Максім скончыў расправу з яйкамі, туніў ботам па апошнім і сказаў: «Вось табе твае яшчэ! Вары іх, нясі на рынак!»

Засоншыся, адварнуўся і адрэзаў глянуў на лямпу.

— Гэта чаму такі агонь?! — крыкнуў ён і выкруціў кноў на ўсю велічыню.

Апраўду свой шыньель, надзеў шапку і выйшаў, бухнуўшы дзверыма.

Юстына, утаніўшы твар у падушку, як быццам банаючы, толькі настогвала: «Ох, ох».

А гудок гудзеў...
Піліп ПЕСТРАК,

Першая праграма цырка

На манежы шмат кветак, якія надаюць асабліва святоснасць першай вясенняй праграме цырка. У спрытных руках жан- глераў Ларыянавых кветкі набываюць цудоўныя спалучэнні і ўносяць свежасць у традыцыйны жанр, узбагачаюць яго выаў- ленчым магчымасці.

Хоць і няма сёлета выдатнага атракцы- на, які амаль заўсёды падаецца ў заключ- ным праграме, аднак адсутнасць яго не вельмі прыкметна. Есць іншае, што вабіць гледачоў. Гэта маладыя скакуны Аляксе- вы, работа якіх прасякнута імклівасцю і энергіяй, жывым характаром фігур і смеласцю трукан.

Прыменае ўражанне пакідаюць тэмпера- ментныя жакет-паезнікі Сабалеўскія — Ланіада, па-спраўнаму артыстычныя, асабліва ў акрабачым балетным дзусе на конях.

Віртуознае майстэрства прадэманстраваў вядомы мінчанам калектыў дагестанскіх канатаходцаў пад кіраўніцтвам Гаджыкур- банова. Бездакорнае пачуццё балансу — вы- значальная рыса іх танцаў на дрэце.

Багатае спартыўнае вынаходліваць ёсць у вольным паветраным палёце пад купа- лам цырка Вязаных, у артыстальных акра- бачачых нумарах Маніёна, Гайленіа і Чумакова. Добрым эстэтычным густам і сціпласцю характэрны практыкаванні атра- чыных маладых паветраных гімнастаў Анд- рэява. Своеасаблівае вынаходліва і вы- ступленне эксцэнтрыка Беразоўскага—май- стра трансфармацыі. Удалая і дасціпная дрэаіроўка сабак (артыстка Карашкевіч).

Аднак найбольш яркай і дасканалай у праграме з'яўляецца клоунада коміка Ма- скоўскага цырка Карандаша і яго партнё- раў Валдэста, Рагозіна, Галіна і Успенска- га. Стыль выканання Карандаша характэр- ны асабліва прыязна, мяккасцю манеры, нават у найбольш вострых пародыях і са- тырчыных сцэнках. Яго гудар на быццым тэмы заўсёды трапны.

Але шкада, што ў цікавай увочуле пер- шай сустрачы цырка з гледачом няма та- ленавітых прадстаўнікоў фазмоўнага і му- зычнага жанраў, якія звычайна надаюць большую рознастайнасць паказу. Рэжысу- ра, як і ў мінулым сезоне, слабая. Асноў- ную пэўна раскіданасць і фрагментарнасць праграмы, Груба іграе аркестр, які супра- вджае праграму, хоць дырыжор яго М. Зямляні мае велькі вопыт працы ў цырку. Мабіль прычына гэтага ў не зусім уда- мым падбор музыкантаў.

Хачелася-б, каб культура ўсяго пра- дэставлення была на ўзроўні выканання ма- йстэрства і мастацкага густу, якія ха- рактэрны для выступленняў Карандаша яго калектыву.

К. АЛЯКСЕЕВ.

Абмеркаванне работ мастака Н. Нікіфарова

У Мінскім акруговым Доме афіцэраў і К. Е. Варашылава адбылося абмеркаван- не работ мастака старшага лейтэнанта Н. Ні- кіфарова. У абмеркаванні прынялі ўдзел мастак Л. Лейтман, мастацтвазнавец А. Васілеўская, афіцэр А. Шыраеў, а так- сама сястра мастака Наталія Нікіфарова.

Гастролі Украінскага ансамбля песні і танца

16 мая пачаў гастролі ў Беларусі Украінскі ансамбль песні і танца Хмель- ніцкага аблдукалатарнага ў складзе ансам- бля — хор, танцавальная група, аркестр. Праграма ансамбля складаецца з украін- скіх і рускіх народных песень і танцаў, песень савецкіх кампазітараў і краін на- роднай дэмакратыі.

Па слядах нашых выступленняў

„Безуважнасць да кнігі“

У нашай газеце 31 сакавіка г. г. пад та- кім загалоўкам быў надрукаваны артыкул Я. Левашоўскага, у якім гаварылася аб недахопах у рабоце кніжнага гандлю ў некаторых раёнах Мінскай вобласці.

Начальнік упраўлення кніжнага гандлю Міністэрства культуры БССР тав. Ляноў- скі наведваў рэдакцыю, што пытанні, узня- тыя ў артыкуле, абмеркаваліся на рас- таві ў артыкуле, палітычнай рэволюцыйна- класавая сутнасць рабочага руху пісьмен- нік усё-ж не разумее.

Дужы і смелы чалавек, які бясстрашна ацішчуе сваё прызнанне, — востра са- праўдны герой Ібсена. І калі гэты дужы і смелы герой спрабуе ацішчыць свае намеры за кошт іншых людзей, прыносячы ім гора, ён асуджаецца на пагібель.

Так першым крушынне неўтаймаваная і гордая Іордзіс у «Ваўніках» у Хельгеланд- дзе. Гіне ў гарах пад снежнай лавінай, палыміны правадзіць Бранд. У натхняль- ных прамовах гэтага гітана гучыць часам нават рэволюцыйная матыва, але ў імкнен- ні да свайго ізаўлу, у вышэйшай ступені абстрактнага, ён даходзіць да крайняй не- прыямнасці і неапраўданай жорсткасці ў стасунку да іншых людзей, сам забівае ў сабе непасрэднае жывое чалавечнае па- чунне.

А ў п'есах 80-х і 90-х гадоў мы зноўем цэлы рад герояў, моцных і значных, якія канчаюць трагічна, таму што для свабодна- га развіцця свайго ізаўлу гатовы прынесці ў ахвяру жыццё і часціне іншых людзей. Рэбека Вест і Гета Габлер, Солтнес і Іун Габр'ель Боркман, — востра-важнейшыя во- бразы эстэтычнага індывідуаліста ў пазней- шых п'есах Ібсена. І ўсе яны, у канчатко- вым выніку, першым паражэнне — прытым не толькі вонкава, у сюжэтным плане, але і ўнутрана.

Калі ў буржуазнай літаратуры ў пряд- дзень імперыялізма моцны і драпежны ге- рой, піншанскі «звішчалавец», акружэна- ца арывом і праслаўляецца, дык Ібсен з са- праўды гуманістычным пазіцыям развечнае яго і паказвае яго асуджанасць, хоць і ста- віцца з найвялікшай павагай да ўсіх пра- вых значнай «эмацыйнай» чалавечай натуре

На адмыку: выступленне французскага піяніста Самсона Франсуа. Фото І. Салавейчыка.

Беларусію і Фран- цыю.

Сярод шматлікіх адрасоў па пакеце на кнігамі, што пасылае за мяжу ў парадку абмену навуковымі выданнямі бібліятэ- ка Акадэміі наук БССР, мы знаходзім і парыжскія.

Французскія вучо- нья рэгулярна ат- рымаюць «Весті Акадэміі» і наву- коўцаў работ інсты- тутуў Акадэміі і ін- шыя яе выданні. Бі- біліятэка Акадэміі вы- дзе рэгулярныя кніга- абмен з бібліятэкай Сарбоны, французскім нацыянальным цен- трам навуковых да- следванняў, француз- скім інстытутам Ака-

дэміі Французска- га слухача оперы Гуно «Фар- уст, Біз» «Кармэн».

З поспехам ішлі на беларус- кім экране французскія кіно- фільмы «Чырвоны і чорны», «Пармскі манастыр», «Фанфан- Цюльпан», «Скандал у Клар- мерлі» і іншыя.

Аб жыцці французскага на- рода напісаны многія творы беларускай літаратуры: вер- шы П. Панчанкі, прысвечаныя гераічным справам лётчыкаў «Нарманды», п'еса А. Ма- каёнка «На досвітку», якая расказвае аб барацьбе фран- цузскіх працоўных за мір ва ўсім свеце, вершы М. Танка «Забастоўка ў Марсэлі», А. Вя- логіна «Лямпа французскага шахцёра», Р. Сабалеўскі «У Марсэлі» і інш.

Ул. БОЙКА.

В. АДМОНІ Вялікі нарвежскі драматург

Па разнішню Сусветнага Савета Міру 23 мая адзначаецца п'ятдзесцігоддзе з дня смерці Генрыка Ібсена.

Генрык Ібсен. Гравюра на дрэве Н. Швердзьева.

Вялікі нарвежскі драматург прайшоў доўгі творчы шлях. На ўсіх этапах гэтага шляху ён захоўвае свае асобныя, своеас- лавныя рысы. Пісьменнік з трыговай і жахам сачыў за тым, якім нікчэмным і вартам жалю, пазбаўленым гонару і мужнасці ста- навіўся чалавек у капіталістычным грамад- стве.

Сіла Ібсенаўскай крытыкі выключна вялі- кая. У гісторыю сусветнай літаратуры і су- светнага тэатра Ібсен увайшоў як адзін з самых баяных драматургаў, які мастак, на- кола твораў якога бунтавалі страсні і жор- сткая барацьба. Былі дзесяцігоддзі, калі з'яўленне кожнай новай п'есы Ібсена азна- чала падзею вялікай грамадска-палітычнай важнасці.

Для станаўлення нарвежскай літаратуры XIX стагоддзя вялікае значэнне мела ба- рацьба сямейскай дэмакратыі за нацыя- нальнае вызваленне, якая ў 1905 годзе пры- вядла да поўнага аддзялення Нарвегіі ад Швецыі і стварэння незалежнай нарвеж- скай дзяржавы.

Ад нарвежскай сямейскай дэмакратыі Іб- сен успрымае не баяны дух, упарты ім- кненне да нацыянальнага вызвалення і лі- квідацыі палітычнага прыгнёту.

На працягу ўсяго свайго творчага шляху пісьменнік стварае вобразы людзей моцных і дужых, якіх змагаюцца і імкнунца да барацьбы, хоць і не пазбаўлены значных супярэчнасцей.

Ібсен уступае ў літаратуру ў самым кан- цы 40-х гадоў мінулага стагоддзя. На яго творчасці ляжыць адбітак рэволюцыйнага ўздыму 1848 года, ён успрымае вызвален- ную традыцыю буржуазна-дэмакратычнай рэ- вуцыі, і разам з тым у сацыялістычнай форме перажывае і той крызіс буржуаз- ных рэволюцыйнасці, які быў характэрны

Гуманістычным маралізм пранізавае ўсю творчасць Ібсена, хоць на розных этапах яго развіцця набывае розныя формы. У 50-я гады ізаўлу Ібсена носіць у значнай меры рамантычны характар. Архаічны ўклад вар- тэжскага сямейскага жыцця, нацыянальнае кляро, — вост у чым бачыць малады Ібсен сродка аздаваць сучаснае яму жыццё, вы- хаванне новых людзей, больш моцных і знач- ных. Ібсен у гэты час стварае рад гі- старычных п'ес. Іх вяршыняй з'яўляецца «Ва- р'яца за прэстол» — патрыятычная народ- на-гістарычная трагедыя.

У сярэдзіне 60-х гадоў у асаблівай сілай працяўляюцца ў творчасці Ібсена яго інды- відуалістычны ізаўлу. Пісьменнік бачыць цяпер бессэнсоўнасць спроб «перавыхаваць» сучаснага чалавечка шляхам паказу гераіч- ных прыкладаў мінулых эпох. Ён імкнецца цыпер да прамота паказу з сучаснага жыцця, скарыстоўваючы сродкі вострай сатыры. У драматычных п'есах «Бранд» і «Пер- Гюнт» Ібсен звартаецца да вельмі абгуле- най і тыпізаванай манеры адстравання са значнымі элементамі сімволікі. Імяна ў такой форме ўдзельна яму ў гэты час даш шырокую, востра сатырчыную карціну жыцця сучаснага буржуазнага грамадства і яго ізаўлу.

Спраўдана рэалістычная драма стварае- па Ібсенам у другой палавіне 70-х гадоў. Яна таксама падкрэслена крытычная, але маштабы адстравання становіцца ўжо іншымі. Ібсен паказвае папер чалавечка ў звычайнай абстаноўцы, дастаючы граніч- ный дэклінацыі ў абмалеўцы асобных, прыватных бакоў нарвежскага жыцця. Аднак імяна цыпер Ібсенаўскай драма з най- большай сілай і глыбіннай раскрыла іста- чны рымс буржуазнага грамадства ў эпоху, што наступіла пасля 1871 года. У дымалю з гераічнай «Прывіды» пастар Мандзэе ба- ворыць: «значныя усё наша жыццё было замаскіраваным бяспонем». І такое, па Іб- сену, усё жыццё сучаснага буржуазнага грамадства.

Унутрана хлуся і грубы згазім, які па-

не ў сям'і суровага мараліста і разам з тым вычарнага эстэта адваката Хельмера («Нора»), заганы і пакуты, якія таіцца за вонкава шчаслівым жыццём у доме камер- гера Альвінга («Прывіды»), спекарылі- васьні і адсутнасць якіх-бы там ні было ма- ральных устоўў жыццёвай гарадка, у якім прапуе доктар Штокман («Вораг наро- да») — на ўсіх гэтых асобных унутраных каліях Ібсенаўскіх рэалістычных драм у канчатковым выніку адлюстроўваецца раз- рыў паміж бачнасцю і сутнасцю сучаснага капіталізма.

Сіла сацыяльнай крытыкі ў рэалістычных драмах Ібсена была вялікай. Але няяснасць і супярэчлівасць свайго станоўчага ізаўлу драматург не змог пераадолець і тут. Не- здарма, калі ў «Ворату народа» доктар Штокман у барацьбе са «згуртаванай лібе- ральнай большасцю» выкладае сваю пра- грамму, дык яна перапоўнена краіне-інды- відуалістычнымі і янават антыдэмакратыч- нымі палажэннямі. Як адзначае Г. Пелехан, «доктар дагаворваецца да рэакцыйнай біз- гуладзіцы». Аднак, на логіцы п'есы, сам доктар Штокман зусім не да канца пры- тымліваецца сваёй «арыстакратычнай» праграме. Так, ён заяўляе, што дужэйшы за ўсіх той, хто хоць і зусім адзіноч, але прымае меры да таго, каб сабраць, вакол сабе вулічных хлапчукоў, дзяцей беднякоў, і выхавань з іх паслядоўнікаў і памочні- каў.

Ва ўсім разе, сам Ібсен, відавочна, адчуў неяснасць, якая захоўваецца ў тыра- дах доктара Штокмана. Непасрэдна за «Во- ратам народа» ідзе «Дзікая качка» з яе сплываннем да бедных і слабых людзей.

Вялікае значэнне для пазіцыі Ібсена меў і прыклад руската рэволюцыйнага руху. У Расіі ён знаходзіць людзей, гатовых да най- вялікшых ахвяр дзеля ўстаўлення свайго

кравіны. Асабліва прыцягнулі ўвагу пісь- менніка руская літаратура і рускае мастац- тва, прычым росквіт мастацтва і літаратуры ў Расіі ён тлумачыць імяна няяснасцю ў краіне вызваленнага руху. У гутарцы з вядомым дзіпкім крытыкам Г. Брандэсам Іб- сен аднойчы сказаў: «Расія—адна з ня- вясных краін на зямлі, дзе людзі шчыра лю- бляць свабоду і прыносяць ёй ахвяры. Таму краіна і стаўіць так высока ў пазіі і ма- стастве. Падумаеце, што ў іх ёсць такі па- рэт, як Тургенев, і што ёсць Тургеневы і ся- род іх мастакоў; мы іх толькі не ведаем, але я бачыў іх карміны ў Вене».

У пачатку XX стагоддзя п'еса Ібсена займаюць значнае месца ў рэпертуары пе- радавых тэатраў Расіі. Сярод вялікай коль- касці Ібсенаўскіх спектакляў, створаных Ма- скоўскім Мастацкім тэатрам, асабліва вы- значаюцца глыбіннай рэалістычнага тлумач- ння «Доктар Штокман», усхваляваная су- стрэты рэволюцыйна настроенай моладдзю. У драматычным тэатры В. Камісар'жэўскай вялікай папулярнасцю карыстаўся «Нора». Рад выдатных Ібсенаўскіх спектакляў ажы- цэўляецца і ў іншых рускіх тэатрах.

Творчасць Ібсена ўплывала на ўсю сус- ветную драматургію. Яна адзірагла нема- лую ролю ў станаўленні творчасці такіх пісьменнікаў, як Б. Шоу, Г. Гаўтман, Ян Райніс.

Вялікі і дарагі Ібсен савецкаму чытачу і гледачу. З савецкай, у тым ліку і беларус- кай, сцэны не сыходзіць шэдэўр Ібсенаў- скай рэалістычнай драмы «Нора». Адна- м з самых любімых твораў канцэртнага ре- пертуара ў нас быў і застаецца «Пер- Гюнт». Савецкім тэатрам з поспехам была ажыццэўлена пастаноўка і раду іншых п'ес Ібсена.

Ібсен стварыў суровае, глыбокае маста- цтва, якое і ў нашы дні гучыць з поўнай сі- лавасцю.